

Ochrana přírody jako konzervativní téma?

(polemika s textem Rogera Scrutona)

Ve své práci bych se rád kriticky zabýval inspirativními myšlenkami Rogera Scrutona [Scruton 2010] – tj. zda je možné ztotožnit ideový základ současného environmentálního hnutí s evropským konzervatismem. Dále bych se pokusil zodpovědět otázku, zda je možné jím reprezentovaný životní styl považovat za vhodný při řešení ekologické krize.

Konzervatismus Nejsem přítelem definic, přesto považuji za nutné se na úvod vypořádat s vymezením pojmu konzervatismus, jenž je ústředním bodem Scrutonova textu. Konzervatismus má svůj původ v latinském slově *conservare*, znamenajícím „uchovat, zachovat“. Jeho podstatou je tedy ve zkratce snaha zachovat něco starého zavedeného proti novému neznámému. Ve své ryzi podobě by pak konzervatismus znamenal odpor vůči jakýmkoliv novotám. To je v reálu nemožné, většinou se tedy jako konzervativní označuje jednání působící vzhledem k něčemu¹. Tímto typem je i myšlení Rogera Scrutona, kterému se však budu věnovat později, nejprve se zaměřím na konzervatismus ryzi.

Nomád x usedlý Takovým typem je archetyp usedlého v díle Michela Maffesoliho Esej o nomádství [Maffesoli 2002]. Přestože tento text nepojednává a priori o konzervatismu jako takovém, nabízí velké množství látky k přemýšlení o odporu k novotám. Dějiny lidstva jsou dle Maffesoliho utvářeny skrze zápas dvou dichotomií: nomáda a usedlého². Nomád je v jeho pojetí otevřený novotám, je emotivní, užívající si volnost v prostoru i v myšlenkách, usedlý je úzkoprsý zkotnatělý maloměšťák závidějící nomádovi jeho volnost.³ Usedlý tedy ztělesňuje ideál ryziho konzervativce.⁴

Burke Konzervatismus evropský vzniká v reakci na Velkou francouzskou revoluci a za jejího myšlenkového otce je považován Edmund Burke se svým dílem Úvahy o revoluci ve Francii [Burke 1997]. Právě obavy z revolucí a levicového přerozdělování jsou společnou záštitou konzervativců evropského ražení.

Scruton a dogmaticnost Pomineme-li dogmaticnost Scrutonova textu – za vše špatné ve světě mohou levicová hnutí bojující za sociální spravedlnost⁵ - může nám tento text poskytnout cenný materiál k promýšlení vlivu „konzervativního“ životního způsobu na stav životního prostředí.

Scruton pokládá konzervativní přístup k ochraně přírody za lepší než jiné, zejména socialistické přístupy. Svůj přístup charakterizuje zaměřením se na obnovení místních kontrolních mechanismů a místní suverenity. Potud je jeho volání blízké srdci leckterého

Scrutonova vize posílení místního environmentalisty. Výzva k decentralizaci a posílení lokálních komunit patří mezi opatření, která by i dle mého názoru mohla zlepšit vzájemný stav člověka a přírody.

O to více šokuje metoda, kterou toho chce Scruton dosáhnout: „...to vyžaduje uznávat právo národů na sebe-vládu a na přijímání řešení souznicích s místními loajalitami a s pocity národní hrdosti.“ Výzva k národní hrdosti a oslava národního státu⁶ působí nepatřičně od člověka, který výše kritizuje moloch státní byrokracie a za ideální společnost považuje

¹ To vysvětluje existenci oxymorónu jako je např. konzervativní komunismus. Je to však protimluv jen na první pohled, dokazující potřebu znalosti konkrétního kontextu.

² Profesor Maffesoli má jasného favorita a tím je nomád, kterému ve svém textu až nekriticky straní.

³ Zde je nutné zdůraznit, že se v nejmenším nepokouším přisoudit tyto negativní vlastnosti konzervativcům Scrutonova nebo Burkeho typu.

⁴ Nomádstvou však může být i Scrutonova snaha o synkrezi environmentalismu a konzervatismu.

⁵ Scruton kritizuje demokratické režimy jakožto otroky ekonomického růstu a hlasu lidu. Zde vystupuje Scruton krajně dogmaticky a za vše zlé viní levicová hnutí snažící se o sociální rovnost. Jeho černobílé vidění problému je je ilustrováno i v tom, že se nezabývá, co vyvolalo žádost po sociální rovnosti. Podle mého názoru je snaha o sociální spravedlnost a širší participaci mas na moci dána ne snahou tuto masu ovládnout samozvanými elitami, ale spíše snahou předejít konfliktu, který by tyto masy mohly vyvolat v touze po zrovnoprávnění s elitami ať již budou samozvané nebo dědičné. Je tedy pokusem vyhnout se oné entropii, které se sám Scruton tolik bojí.

anglické dědičné panství. Národ, za nějž se schovávaly nejrůznější stádní (=levicová) hnutí, je pro něj ideálním řešením, které má posilovat vztah člověka k domovině a tím i jeho udržitelné správcování dočasně svěřené krajiny. Národ je dle mého názoru především zdrojem identity, vymezením se vůči ostatním. Pokud považuji můj národ za lepší než ty ostatní (jinak bych musel být deprivovaný svým okolím), považuji i moji domovinu za výrazně lepší než ty ostatní. A v tom spatřuji nebezpečí pro přírodu. To, že vystupuji na ochranu mé domoviny, ještě neznamená, že budu stejně chránit i přírodu cizích domovin, důkazů je v historii celá řada.

Scruton se zajisté nemýlí, když tvrdí, že nové objevení odříkání může být řešením ekologické krize. Automaticky předpokládá, že dříve bylo lépe a v současnosti dochází k rozkladu morálky. To je

Konzervativní utopie velmi subjektivní a navíc ignoruje civilizační teorii Norberta Eliase⁷, podle něhož jde jen o dočasné období rebarbarizace. Scruton přes svoji střízlivost tepe do zastánců společenské smlouvy. Tvrdí, že lidé nebudou dodržovat společenskou smlouvu, pokud pro ně bude snazší pouze předstírat, že ji dodržují. On sám se však chová neméně idealisticky a odtrženě od reality, když volá po dědičném principu – ideálem společnosti je Burkeho model anglického dědičného panství⁸. Je si sice vědom, že tento model selhal a přestal fungovat, na vině je však opět snaha o sociální spravedlnost. Nezabývá se však otázkou jak dosáhnout své ideální společnosti a především jak ji udržet.

Nelze však šmahem odsoudit přínos konzervativních myšlenek environmentalismu. Způsob, jaký k tomu volí Roger Scruton, je však místy nešťastný. Na jednu stranu se snaží konstruovat národní

Závěr: konzervativní environmentalismus? hrdost, předpokládá utopická řešení blízka sociálnímu inženýrství a zaslepeně brojí proti „levicovým“ opatřením bez toho, aby se zamyslel nad tím, co je způsobilo. Scrutonovy myšlenky jako cesta k ekologické nápravě nás tedy mohou obohatit, určitě by však neměly mít hlavní slovo. Dle mého názoru tedy lze vyzorovat ideje společné konzervativnímu i environmentálnímu hnutí, na druhé straně je nutné, aby při řešení ekologické krize byly zohledňovány i jiné postoje než konzervativní. Domnívám se, že konzervatismu chybí pružnost potřebná k řešení měnící se situace. Problémem je pak realizace těchto postojů v praxi, která může být na hony vzdálena idejím.

Seznam použité literatury:

---

⁶ Národní stát je hlavním národ tvořící prvek. Tím, že se snaží ve svých členech – občanech reprodukovat představu společného původu, zájmů a nepřátel utváří a legitimizuje sám sebe. Více viz práce Benedicta Andersona Představy společenství.

⁷ Viz Librová, 2003.

⁸ Zajímavou studii o životním způsobu a strategiích české šlechty je kniha Petra Mati Svět české aristokracie. Do jisté míry vyvrací zidealizovanou představu dobrého pana hraběte, který spravuje dočasně mu svěřený majetek. Ukazuje na zásadní rozpor mezi tím, jak by to mělo v představách šlechty být, a jaká je výsledná realita.

A. Odborné texty

ANDERSON, B.: *Představy společnosti: úvahy o původu a šíření nacionalismu.* Praha: Karolinum, 2008, ISBN 9788024614908.

BURKE, E.: *Úvahy o revoluci ve Francii.* Brno: CDK, 1997, ISBN 8085959232.

LIBROVÁ, H.: *Vlažní a váhaví.* Brno: Doplněk, 2003, ISBN 8072391496.

MAFFESOLI, M.: *O nomádství: iniciační toulky.* Praha: Prostor, 2002, ISBN 8072600699.

MAŤA, P.: *Svět české aristokracie (1500-1700).* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, ISBN 8071063126.

B. Internetové zdroje

SCRUTON, R.: *Ochrana přírody jako konzervativní téma.* Dostupné na <http://www.obcinst.cz/cs/OCHRANA-PRIRODY-JAKO-KONZERVATIVNI-TEMA-c1420/> (kontrolováno 8.dubna 2010)